

WAAROM IK GEEN MOBIELE TELEFOON HEB — APHONISMEN

Willem Schinkel

Waarom ik geen mobiele telefoon heb

—

Aphonismen

Editie Leesmagazijn 2024

© 2 0 2 4
E D I T I E
L E E S
M A G A Z I J N

NUR:320 ISBN:978-90-833037-8-9 Alle rechten voorbehouden.
Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd of openbaar
gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij mechanisch, elek-
tronisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier,
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

*Voor Gloria Wekker, Anja Meulenbelt, Marjan Sax en
Glenn Helberg, vrienden en kameraden wier wijsheid zelfs
'online' doorschijnt*

Voorwoord

Ontelbaar zijn de momenten waarop ik moet vertellen dat ik geen mobiele telefoon heb. Even ontelbaar zijn de onmiddellijk daarop volgende momenten waarop me gevraagd wordt waarom dan niet. Ooit was ‘waarom wel?’ daarop een aannemelijk antwoord, maar de wereld van nu is zodanig gekalibreerd door en aangepast op mobiele telecommunicatie dat het vanzelf spreekt waarom je een mobiele telefoon zou hebben. Het leek me goed dan maar eens op te schrijven, voor mezelf, voor anderen, en voor het etnografisch archief, waarom ik er geen heb, en wat dat eigenlijk betekent. Het is aan de lezer om uit deze notities het antwoord op de vraag in de titel ervan te distilleren. Er zijn meerdere antwoorden, dat maakt de hier gekozen vorm al vast duidelijk. Deze observaties en aforismen of, zoals ik ze liever noem, aphonismen, doen verslag van de dwingende werking van een infrastructuur, en van de manieren om daar tot op zekere hoogte omheen te werken. Ze doen ook verslag van mijn ervaring om langzaam-aan, maar historisch gezien toch ook ontzettend snel, omringd te worden door mensen met zwarte kastjes met glazen schermpjes. Door, zoals ik ze pleeg te noemen, glazenwassende mensen.

Dit boek bestaat dus uit aphonismen en observaties. Etnografische observaties over mensen en mobiele telefoons in het publieke leven, in restaurants, cafés en brasserieën, in openbaar vervoer, op werkplekken, en soms in private settings. En het bestaat uit reflecties op

de geschiedenis van de telecommunicatie. Telecommunicatie, ofwel ‘communiceren op afstand’ is feitelijk een pleonasme, want we communiceren omdat er afstand is, maar er gebeurt iets bepalends wanneer telecommunicatie het leven maximaal invoegt in en aanpast op de drijfveren van het logistiek kapitalisme. Als zodanig is het een journaal waarin ik een tijdlang bijgehouden heb wat ik zie en wat me opvalt aan wat de meest alledaagse momenten in het ingelogde leven van de meeste mensen zijn. Juist door niet geheel te participeren in een infrastructuur, en door alle frictie die daaruit voortkomt te registreren, kunnen we iets leren over een infrastructuur die op massieve schaal uitgerold is en ons leven is gaan vormgeven. De gevolgen daarvan zijn nog nauwelijks in te schatten, maar ze zijn zeker niet te registreren voor mensen die erin opgaan door permanent ingelogd te leven. Dat leven, zo maakt dit journaal duidelijk, is daarmee getransformeerd in een logistiek leven.

Noten zijn opgenomen als noodzakelijke verwijzingen naar literatuur over telecommunicatieve infrastructuren, om duidelijk te maken dat niemand schrijft zonder te lezen en niemand kan denken zonder dat met anderen te doen, en tenslotte bieden de noten evenzovele wegen weg van telefoongebruik, althans voor wie ervoor kiest om niet via het schermpje te lezen. Achterin is ruimte gelaten voor uw eigen aphonismen. Stuur u ze vooral op, wie weet is een uitgave met een bundeling ervan mogelijk.

Tot slot, als veel van de observaties in dit journaal vreemd of bevreemdend op de lezer overkomen, dan is dat geheel te wijten aan het feit dat u een mobiele telefoon heeft.

Dit jaar wipt de staat me definitief uit mijn apploos bestaan. De belastingaangifte kan anno 2023 niet gedaan worden zonder Digid met sms-controle of Belastingapp. De staat duwt mensen van het relatief open internet naar de gesloten platforms van Microsoft en Apple. De oplossing is, vooralsnog, een tablet, maar het is duidelijk dat alles gericht is op veralgemenisering van de cyborg hybride [mens + draagbaar surveillanceapparaat]. Of zou ik dit jaar geen belastingaangifte doen? Welke kans zou een juridische procedure tegen de staat maken, op grond van het feit dat ik niet in private industriële infrastructures wens te participeren? Ga ik tijd en energie stoppen in een proefproces waarvan de uitspraak vaststaat? Liever neem ik dit jaar als startpunt voor een biografisch dagboek waarin ik verslag probeer te doen van de volstrekte absurditeit van elektronische communicatiesystemen. Wel wetende dat het benoemen van die absurditeit voor vrijwel iedereen absurd overkomt. Een anachronisme, *unzeitgemäss*. Een journaal in en uit het luchtledige, doorkruist door elektromagnetische golven die er, indifferent, met lichtsnelheid doorheen razen.

Aphonismen

Aforismen over een leven zonder smartphone: aphonismen.

Oplossing

De smartphone is een oplossing voor het probleem dat je hebt als iedereen om je heen een smartphone heeft.

Werk, onbetaald

Wat weinig mensen doorhebben als ze appen, twitteren (pardon, X'en), tiktokken et cetera is dat ze werk doen. Werk waarvoor ze niet betaald worden. Ze dragen bij aan verhandelbare data en profielen en aan de optimalisatie van kunstmatige intelligentie. Wat sommige marxisten 'immateriële arbeid' noemen—een inaccuraat begrip, want er is alleen maar materie hier—is onbetaalde arbeid waar kapitalisten winst mee maken. We zijn in de situatie waarin de uitwisseling van babyfoto's voorwerp van extractie is. Achter de schermen zitten grote gerobotiseerde bloedzuigers aan je babyfoto's te lurken. Dat is bovendien een situatie waar mensen naar *verlangen* en waarvan ze verwachten dat anderen zich er ook met liefde in zullen begeven.

Aphonaal leven (1)

Leven zonder smartphone: een aphonaal leven.

Glazenwassen

Mijn term voor wat mensen doen als ze druk met hun glazen schermplaatje in de weer zijn: glazenwassen.

Modern leven

Tegenwoordig onontbeerlijk voor modern leven, naast zaken als carburateurs, *The Waste Land* en brandwerende systeemplafonds: 4- of 5G breedbandnetwerktechnologie, en ISO standaard 24755:2007, voor de definitie van schermicoontjes.

'Smart'

Iedereen ziet de wereld door glas, maar zonder naar buiten te kijken.

Afwezen: naar een ontologie van de mobiele telefonie

Soms zit iemand in een gesprek of tijdens een bijeenkomst te glazenwassen. Zo iemand is dan dubbel afwezig. Ten eerste afwezig zoals iedereen dat is in de mobiele telecommunicatieve aanwezigheid. Ten tweede afwezig in de interactionele ruimte waar men zich niettemin lijfelijk bevindt. Het wezen van het glazenwassende er-zijn is het 'afwezen'.

Storend

Naast mij in het café gaat een jonge vrouw zitten, opent haar laptop en start een online vergadering. Ze heeft zelf 'oortjes' in, dus we horen alleen wat ze zelf zegt. Op een gegeven moment zegt ze:

Wat hoor je? Vrouwenstemmen? Ja, dat kan, er zitten hier beneden mensen te praten. Als het storend is, kan ik mijn geluid wel uitzetten.

Jaloers

Nu gaat de telefoon van de naast mij in het café online vergaderende vrouw ook nog aandacht opeisen! Alsof het ding jaloers is op de *quality time* die ze met haar laptop spendeert. Ze vingert hem even en hij bedaart weer.

Momenten

Wat waardevolle momenten zijn wordt duidelijk via de telefoon. De telefoon erbij pakken om momenten vast te leggen, bijvoorbeeld met een foto, markeert die momenten als belangrijk. Van weer andere momenten wordt het belang gemarkeerd door de vraag de telefoon uit te zetten.

Metronoom

De mobiele telefoon heeft in het dagelijks leven wat een metronoomfunctie genoemd kan worden. De telefoon kalibreert snelheden en ritmes, die zich uitdrukken in verwachtingen. Verwachtingen over contact, verbinding, antwoord, afspraken. Wie geen mobiele telefoon heeft, zorgt dus telkens voor frictie, de onderbreking van ritme, teleurstelling van verwachtingen. Aphonaal leven is heel letterlijk uit de pas lopen.

Robots

Wat het draagbare af luisterapparaat in ieder geval duidelijk maakt, en in weerwil van alle paniekretoriek over AI en robotisering: mensen zijn tegenwoordig in het geheel niet bang voor robots.

Opnemen

De smartphone geeft mensen eindeloze connectiviteit, maar ook mogelijkheden zich af te sluiten. Er was een tijd waarin het altijd spannend was wie jou in vredesnaam belde; je nam altijd op. Het valt op dat veel mensen tegenwoordig een onbekend nummer niet opnemen. Natuurlijk wordt er misschien nog wel vaker

voor gekozen niet op te nemen wanneer een bekende belt. Alleen knaagt het geweten dan, omdat degenen die je bellen, weten dat je weet dat ze gebeld hebben. Overal staan zo kleine schulden uit.

Thee

Op de campus van mijn universiteit bestel ik, als altijd, een thee. Dat blijkt vanaf 2023 niet langer mogelijk zonder mobiele telefoon. Wie wil drinken moet een app downloaden op de telefoon, waarmee een af te wassen beker aangeschaft kan worden met statiegeld dat elektronisch retour komt mits de beker binnen vier dagen ingeleverd wordt. Ondertussen heeft de app—natuurlijk—toegang tot privé-informatie op je telefoon (maar bestaat er eigenlijk wel zoiets?) en draagt hij bij aan de traceerbaarheid van iemands gedrag, voor *profiling*, politie of (toekomstige) politieke doeleinden. Als het puur om *sustainability* ging, lijkt het duidelijk dat een systeem denkbaar zou zijn dat niet via de telefoon loopt en dat bovendien eenvoudiger zou zijn. Maar *sustainability* is natuurlijk een manier om kapitaalaccumulatie met marginaal andere middelen voort te zetten, en daar past de omweg via de telefoon uitstekend bij, nu een kopje thee ook nog potentieel verhandelbare data oplevert. Ergens is het ook wel toepasselijk: als je een beker wilt, zul je moeten glazenwassen. Ik neem mijn thee voortaan van huis mee—ook *sustainable*—en wacht op de dag dat mijn kraan bedenkt dat hij eerst een QR-code gescand wil hebben.

Systeem

Marketingslogan in de jaren 1970 van het in 1885 door Graham Bell opgerichte AT&T (American Telephone and Telegraph Company): “The system is the solution.” Niet expliciet gezegd is wat het probleem is, maar dat wordt zo niettemin duidelijk: iedereen die niet participeert in ‘het systeem’ is onderdeel van het probleem.

Slim

De notie ‘smart phone’ lijkt in zoverre goed gekozen dat een mobiele telefoon tenminste zo slim is niet de hele tijd op zijn telefoon te zitten.

Overbruggen

Ik sta met de racefiets voor een open brug. Naast me komt een man van in de vijftig staan. Hij parkeert zijn elektrische fiets en pakt een telefoon uit zijn zak, stopt hem dan terug en pakt uit zijn andere zak een andere telefoon. Die was het waar hij zijn afwezen door wilde laten mediëren in de paar minuten die hij hier te overbruggen heeft.

Aardappelen

Het afwezen dat het zijn van glazenwassende mensen kenmerkt, brengt onherroepelijk met zich mee dat hun lijf voor de anderen in de ruimte de status krijgt van een zak aardappelen: een ding dat ruimte inneemt. Het heeft geen zin ertegen te praten, pas als het glazenwassen gedaan is, is de persoon weer in het lijf ingedaald.